

ОСВІТА ЯК ЦІННІСНИЙ ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

О.М. Варипаєв, Н.І. Гіренко

Розглянуто проблематику девальвації цінностей освіченості у свідомості людей. Проведено дослідження щодо виявлення ціннісних пріоритетів сучасної української освіти. Виявлено відношення студентів до завдань освітнього процесу у ВНЗ.

Ключові слова: освіта, адаптація, пріоритети, шляхи вдосконалення, мотивація навчання, чинники вибору спеціальності, завдання освіти.

ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЦЕННОСТНЫЙ ПРИОРИТЕТ СОВРЕМЕННОГО УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА

А.М. Варыпаев, Н.И. Гиренко

Рассмотрена проблематика девальвации ценностей образования в сознании людей. Проведено исследование по выявлению ценностных приоритетов современного украинского образования. Выявлено отношение студентов к задачам образовательного процесса в вузе.

Ключевые слова: образование, адаптация, приоритеты, пути совершенствования, мотивация обучения, факторы выбора специальности, задачи образования.

EDUCATION AS A VALUE PRIORITY OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY

A. Varypaiev, N. Hirenko

This article discusses the problem of devaluation of values education in the minds of people. Due to the social value of education. Diagnostic conducted sociological research among students and to identify the attitude of students to the tasks of the educational process in the University.

To study the nature of education in the Ukrainian considering the cultural and historical character, is relevant because the problem of education as a factor in the functioning of democratic public opinion is insufficiently investigated. You can fully argue that human education is the only universal indicator, determine the state's level of development and efficiency of the entire system of social relations, of power, of social institutions, civil basics of life.

In modern Ukraine the issue of education has gained prominence. It is connected with necessity of determination of priority directions of development of our country. In this

regard, the study of value priorities and tasks of modern Ukrainian education is of particular relevance.

In order to learn more about and to find ways of improving the system of education, we carried out diagnostic of the sociological study among students of Kharkiv state University of food technology and trade. The aim of the study was to identify the attitude of students to the tasks of the educational process in the University.

To conduct the study was given the following tasks: to conduct a survey among the students of Kharkiv state University of food technology and trade, to undertake the processing of the received data, to identify the subjective factors of priority of the educational process among students.

In the result of survey, we have identified the following factors to prioritize the educational process and the findings that determine the direction of educational reform needed to deal with the social and economic changes in the country. Shaping the educational system must adequately to the needs and interests of the individual, on the one hand, and the requirements of the state, public interests on the other. You need to create the most favorable conditions for achievement of the purpose of higher education and improve its overall quality.

Keywords: *education, adaptation, priorities, ways to improve, motivation to learn, factors that influence choice of specialty, the tasks of education.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Освіта є найважливішою структурною складовою сучасного суспільства. Соціальна цінність освіти зумовлена тим, що саме вона сприяє вдосконаленню соціальної структури суспільства, його ефективній діяльності й забезпечує стабільний розвиток усього соціуму. При цьому характер системи освіти визначається відповідним типом культури й змінюється разом з ним. Тому саме гармонічна взаємодія культури й освіти забезпечує впровадження, передання, засвоєння й споживання знань і цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми освіти є об'єктом наукових розробок багатьох суспільствознавчих дисциплін. Так, проводяться досить масштабні емпіричні дослідження, спрямовані на виявлення найбільш загальних тенденцій і закономірностей, що характеризують сьогodнішню освітню систему. Проблема бачення освіти як процесу засвоєння цінностей культури набула глибокої теоретичної розробки. Сучасні аналітики співвідносять освіту з процесом становлення, розвитку, розкриття здатностей людини як з процесом суто особистісним [1–3].

Мета статті – дослідити та проаналізувати відношення студентів до завдань освітнього процесу у ВНЗ шляхом проведення діагностичного соціологічного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Утворення в кінці ХХ ст. незалежної Української держави сприяло виходу української нації на новий рівень самоорганізації. З огляду на процеси

державотворення, що є основним змістовим компонентом сучасного періоду в Україні, логічним є зосередження уваги вітчизняними науковцями на проблематиці освіти. Дослідження суті освіти в українському націогенезі, урахуовуючи культурно-історичний характер, є актуальним, тому що проблема освіти як чинника функціонування демократичної суспільної думки є недостатньо вивченою. Адже можна повною мірою однозначно стверджувати, що людська освіта є єдиним універсальним індикатором визначення стану рівня розвитку, а головне, ефективності функціонування всієї системи суспільних відносин, влади, соціальних інститутів, громадянських основ буття. Саме освіта формує інтелектуальний потенціал нації, закладає основи її самостійності й здатності до функціонування в умовах міжнародної конкуренції [2].

Проблеми освіти особливо актуальні для України, тому що вони характеризуються незатребуваністю освіти, професійних здатностей і наукового потенціалу особистості, що призводить до девальвації цінностей освіченості у свідомості людей. Саме тому нам конче потрібна всебічна та радикальна реформа у сфері освіти. Вона має стати для України незаперечним суспільним пріоритетом, тому що відіграватиме вирішальну роль у безперервному перебігу інших нагальних економічних і соціальних перетворень в організації нашого суспільного розвитку [4].

Можна виділити кілька значних тенденцій у сфері освіти. По-перше, загальносвітову тенденцію зміни основної парадигми освіти, пов'язану зі зміною типів соціокультурного розвитку. По-друге, рух української освіти в напрямі інтеграції у світову культуру (демократизація школи, гуманізація освіти, комп'ютеризація, вільний вибір програм навчання). Третя тенденція полягає в адаптації системи освіти до вимог ринкової економіки. Зазначені зміни дозволяють говорити про те, що в системі освіти знаходять своє відображення як негативні, так і позитивні процеси [5].

Водночас із наведеними тенденціями сучасність не обмежує людину, не вимагає від неї одноманітності та відкриває перед нею нові можливості для освіти, особистісного зростання, зовнішніх і внутрішніх змін. Але проблемою тепер стає власне освітня орієнтація в умовах безмежної свободи та вибору, в умовах інформаційного перевантаження та миттєвого доступу до знань. Тому найважливішою передумовою виживання та успішності в сучасному світі стає участь в освітньому процесі.

У сучасній Україні тема освіти набула особливого значення. Це пов'язано з необхідністю визначення пріоритетних напрямів розвитку

нашої країни. У зв'язку з цим дослідження ціннісних пріоритетів і завдань сучасної української освіти стає особливо актуальним.

Для того щоб детальніше вивчити та знайти шляхи вдосконалення системи освіти, нами проведено діагностичне соціологічне дослідження серед студентів першого, другого та третього курсів у кількості 90 осіб на базі факультетів менеджменту, обладнання та технічного сервісу й Навчально-наукового інституту харчових технологій та бізнесу Харківського державного університету харчування та торгівлі.

Метою дослідження було виявити відношення студентів до завдань освітнього процесу у ВНЗ.

Для проведення дослідження нами було поставлено такі завдання:

- провести анкетування серед студентів Харківського державного університету харчування та торгівлі;
- провести обробку отриманих даних;
- виявити суб'єктивні чинники пріоритетності освітнього процесу серед студентів.

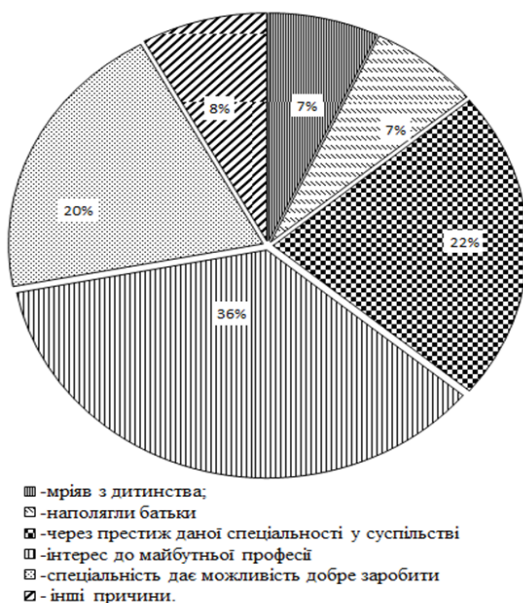
У ході дослідження ми отримали такі результати. Так, основними мотивами вступу до ВНЗ студентами були: на першому місці – бажання мати високооплачувану роботу (23%), на другому – орієнтування на знання певних предметів (22%), на третьому – інтерес до майбутньої професії (15%) та на четвертому – бажання мати престижну спеціальність (15%). Цікавим фактом є те, що лише для 1% студентів основним мотивом вступу була жага пізнання. Переважна більшість бачать свою ціль в наявності цікавої роботи, у реалізації потреби багато працювати й добре заробляти. Мотивацією навчання для більшості студентів є здобуття вищої освіти. Насамперед, їх цікавить отримання диплома, завдяки чому відкриваються перспективи зміни соціального статусу, з'являються нові джерела матеріального статку. Сама собою освіченість не є провідною мотивацією.

Під час опитування студентів ми намагалися виявити чинники вибору спеціальності. Мотиви вибору професії є надзвичайно важливими, а за деяких умов і визначальними чинниками ставлення до неї. Відповідно, ці мотиви безпосередньо впливають і на результати навчальної діяльності. Від них залежить успішність професійного навчання. Недарма зауважують, що відповідність професії викликає бажання виконати її певним чином, призводить до виникнення детермінуючої тенденції та слугує важливим моментом формування психологічної системи діяльності особистості.

Так, основними чинниками студентами були названі: на першому місці – інтерес до майбутньої професії (36%), на другому –

престиж певної спеціальності в суспільстві (22%), на третьому – спеціальність дає можливість добре заробити (20%). По 7% голосів отримали такі чинники, як мрія з дитинства, та наполегливість батьків. Результати відповідей подано у вигляді діаграми на рис. 1.

На сучасному етапі розвитку вищої школи в Україні набуває особливого значення становлення студента як самостійно та критично мислячого суб'єкта процесу навчання. І одним із найголовніших завдань вищої школи стає створення відповідного навчального середовища, яке сприяло б розвитку критичного мислення студентів. Тому ми відстежили динаміку відношення до спеціальності після вступу до ВНЗ. Так, на запитання «Чи змінилося ваше ставлення до обраної спеціальності після вступу?» 40% опитуваних дали відповідь: «Залишилось без змін – добре ставлення». 27% стверджують, що ставлення до спеціальності покращилось. А 33% студентів так і не визначились зі своїм ставленням до спеціальності.

Рис. 1. Чинники вибору спеціальності

Зважаючи на отримані результати, серед студентів необхідно проводити роботу, спрямовану на позитивне ставлення до обраної

професії, а також створювати педагогічні умови, що сприятимуть активізації навчально-пізнавальної та професійної мотивації, а отже, і підвищенню успішності професійного навчання.

Також нам цікаво було виявити ставлення представників технічних та економічних спеціальностей до необхідності вивчення гуманітарних наук. У цьому дослідженні ми спробували визначити ставлення студентів до вивчення гуманітарних наук у нашому ВНЗ. За результатами 75% виступили за доцільність вивчення гуманітарних наук у межах своєї спеціальності та за збільшення обсягу гуманітарних курсів. Здебільшого студенти технічних та економічних спеціальностей розуміють, що без належного вивчення суспільних і гуманітарних наук важко розвивати здібності майбутніх фахівців, досягати загального розвитку в цілому.

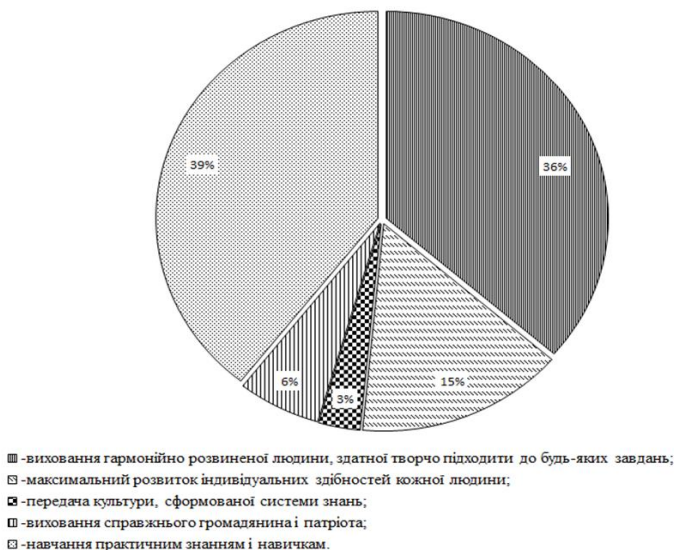
Аналіз результатів опитування показує, що більша частина студентів позитивно визначають роль гуманітарних дисциплін у розвитку нормального, кваліфікованого інженера, менеджера чи економіста. Студенти вважають найбільш пріоритетним у діяльності технічної інтелігенції бути всебічно розвинутою особистістю, яка значно впливає на формування якості викладання гуманітарних дисциплін. Студенти відзначають важливе значення гуманітарних наук у формуванні вміння правильно аналізувати події у світі, у розвитку культурної людини.

Із висловлювань студентів і викладачів різних ВНЗ країни також можна зробити висновок, що на сьогодні життя вимагає не просто вузького спеціаліста-інженера-економіста, а саме всебічно розвинутої особистості, яка має досить ґрунтовні знання з технічних, економічних, природних і гуманітарних наук. Освіта повинна забезпечувати не лише відтворення компетенцій, але і їх прогрес; не передавати інформацію, а навчати процедурам, що сприяють здатності поєднувати поля, які традиційна система знань відмежовувала один від одного [5].

Актуальною проблемою на сьогодні є відповідність системи освіти вимогам сучасності. Так, на запитання «Чи відповідає вища освіта вимогам сучасності?» 81% опитуваних відповіли, що загалом відповідає, 19% – повністю заперечили відповідність.

Виходячи з цих результатів, ми вирішили виявити, яким завданням сучасної освіти студенти віддають перевагу. Так, на першому місці опинився пріоритет навчання практичним знанням і навичкам (39%). На другому – виховання гармонійно розвинутої людини, здатної творчо підходити до будь-яких завдань (36%). На третьому – максимальний розвиток індивідуальних здібностей кожної

людини (15%). Небагато студентів, на жаль, віддали перевагу таким завданням, як виховання справжнього громадянина і патріота та передача культури, сформованої системи знань – це 6 і 3%. Отримані результати ми відобразили у вигляді діаграми.

Рис. 2. Пріоритетні завдання сучасної освіти

Висновки. У результаті проведеного анкетування нами були виявлені такі чинники пріоритетності освітнього процесу та зроблено висновки:

- визначити напрям реформування освіти необхідно з урахуванням соціальних і економічних змін у країні;
- формувати освітню систему необхідно адекватно потребам та інтересам особистості, з одного боку, і вимогам державних, суспільних інтересів, з іншого;
- необхідно створити найбільш сприятливі умови для досягнення мети вищої освіти та підвищення її загальної якості.

За сучасних умов надзвичайно зростає суспільне значення вищої освіти як системи, яка має бути спроможною готувати людські ресурси, здатні працювати в складному, мінливому, глобально взаємозалежному світі. Вища освіта не може замикатися в національних рамках, вона повинна відповідати сучасним глобальним

викликам, мати загальнолюдське гуманітарне спрямування з метою створення всебічно освіченої та розвиненої особистості.

Список джерел інформації / References

1. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : учебное пособие для студентов вузов / В. И. Загвязинский. – М. : Академия, 2001. – 192 с.

Zagvyazinsky, V.I. (2001), *Learning Theory: Modern interpretation* [Теорія обучення сучасна інтерпретація], Academy, Moscow, 192 p.

2. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.

Kremen, V.G. (2007), *Philosophy of the national idea. People. Education. Society* [Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум], Kiev, Gramota, 576 p.

3. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2004. – 804 с.

Andrushchenko, V.P. (2004), *Reflections on education: Articles, essays, interviews* [Rozdumi pro osvitu: statii, narisi, intervyyu], Knowledge of Ukraine, Kiev, 804 p.

4. Огнев'юк В. О. Освіта міжпарадигмального періоду / В. О. Огнев'юк. – К. : Нова парадигма, 2005. – № 50. – С. 36-48.

Ognevyuk, V.A. (2005), *Education myparadygmalnoho periodu* [Osvita migparadygmalnoho periodu], New paradigm, Kiev, № 50, pp. 36-48.

5. Агієнко І. В. Світоглядні імплікації ціннісних орієнтирів освіти / І. В. Агієнко // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури : зб. наук. праць. – Д. : ДНУ, 2007.

Ogienko, I.V. (2007), "Philosophical implications of values education" *Philosophy and sociology in the context of contemporary culture* ["Svitoglyadni implikacii cinnistnih orientiriv osviti"], DNU, D.

Варыпаев Олексій Михайлович, канд. філос. наук, доц., кафедра суспільних та гуманітарних дисциплін, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. E-mail: varypaev@ukr.net.

Варыпаев Алексей Михайлович, канд. філос. наук, доц., кафедра общественных и гуманитарных дисциплин, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. E-mail: varypaev@ukr.net.

Varypaev Alexei, PhD. Philosophy, assistant professor Department of social sciences and humanities, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkovsky st., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. E-mail: varypaev@ukr.net.

Гіренко Наталія Ігорівна, асист., кафедра технологій виробництва і професійної освіти, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Адреса: пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська обл., Україна, 92703. E-mail: girenko_ni@ukr.net.

Гиренко Наталиа Игоревна, асист., кафедра технологій виробництва и професіонального образования, Луганский національний университет имени Тараса Шевченко. Адрес: пл. Гоголя, 1, г. Старобельск, Луганская обл., Украина, 92703. E-mail: girenko_ni@ukr.net.

Hirenko Nataliia, assist., Department of production technology and vocational education, Lugansk Taras Shevchenko National University. Address: 1 Gogol Square, the City of Starobilsk, Luhansk Region, Ukraine, 92703. E-mail: girenko_ni@ukr.net.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. Черноу М.В., д-ром філос. наук, проф. Юрченко Л.І., канд. істор. наук, проф. Міносяном А.С. Отримано 15.10.2016. ХДУХТ, Харків.

УДК 796.012.61-057.87

СОЦІАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ЇХ ЖИТТЯ

І.О. Кудряшов, А.В. Артюгін

Розглянуто питання впливу соціальних принципів на формування фізичної підготовленості студентів в аспекті покращення якості їх життя. Обґрунтовано, що основним чинником удосконалення фізичної підготовки молоді є формування мотиваційних цінностей. Зроблено висновки, що фізичну активність необхідно розглядати як основну характеристику, яка разом з іншими чинниками формує фізичну культуру особистості та сприяє підвищенню якості життя.

Ключові слова: студенти, якість життя, фізична підготовленість.

СОЦИАЛЬНЫЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ В КОНТЕКСТЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ИХ ЖИЗНИ

И.А. Кудряшов, А.В. Артюгин

Рассмотрен вопрос влияния социальных принципов на формирование физической подготовленности студентов в аспекте улучшения качества их жизни. Обосновано, что основным фактором усовершенствования физической подготовки молодежи является формирование мотивационных ценностей. Сделаны выводы, что физическую активность необходимо рассматривать в качестве основной характеристики, которая в сочетании с другими факторами формирует физическую культуру личности и способствует повышению качества жизни.

Ключевые слова: студенты, качество жизни, физическая подготовка.